

národní
úložiště
šedé
literatury

Odpovědné nakupování

CENIA, česká informační agentura životního prostředí
2008

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-361853>

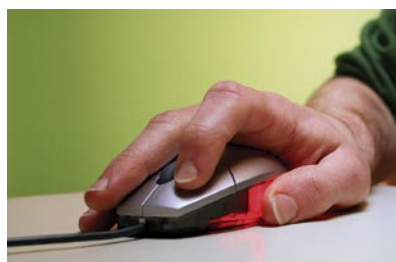
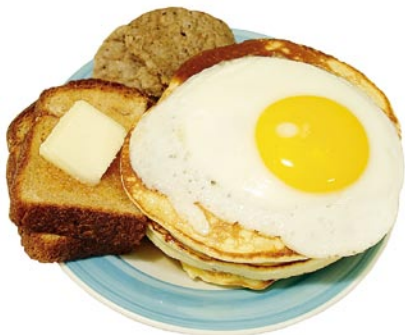
Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 15.12.2017

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

Odpovědné nakupování

Příručka pro všechny,
kdo nakupují
v malém i velkém

Sestavila: Mgr. Kamila Kanichová (STEP)

Konzultace: Mgr. Pavel Hrubý (CENIA), Ing. Jiří Vavřínek (CENIA),

Ing. Vladimír Dobeš, M.Sc. (ENVIROS)

Grafická úprava: Jakub Němeček

Tisk: Tiskárna Kleinwächter

Vydala: CENIA, česká informační agentura životního prostředí, Praha 2008

Vydání první.

ISBN 978-80-85087-61-1

Tato publikace vznikla v rámci projektu Partnerství pro udržitelnou spotřebu a výrobu za podpory Evropského sociálního fondu (ESF) a státního rozpočtu České republiky.

Odpovědné nakupování

Příručka pro všechny,
kdo nakupují v malém i velkém

Obsah

Předmluva	5
Úvod do odpovědného nakupování	7
Přínosy odpovědného nakupování	10
Odpovědné nakupování a veřejný sektor	11
Desatero odpovědného nakupování	13
Na co se zaměřit a kde začít?	17
Příklady odpovědného nakupování	23
Organizace a informační centra pro udržitelnou spotřebu a výrobu	33
Použitá a doporučená literatura a informační zdroje	35
Příloha: Souhrn výsledků projektu Hodnocení možností USV na MěÚ Benešov	39

Předmluva

Vyznat se v dnešní nabídce a najít si výrobek či službu, které by nám vyhovovaly svými užitnými vlastnostmi i cenou, není jednoduché. My Vám v této příručce nabízíme další kritéria výběru navíc – ohleduplnost k životnímu prostředí a sociální citlivost. Tím dáváme i odpověď na otázku, vůči komu nebo čemu má být nakupování odpovědné. Vůči životnímu prostředí a sociálním aspektům za přijatelných finančních podmínek.

V příručce nenajdete jednoduchý návod pro odpovědné nakupování. Nabízí Vám základní informace a obecná pravidla. Popisuje postup, jak hledat oblasti, a na které se zaměřit. Uvádí příklady odpovědného nakupování pro několik vybraných témat. Berte ji, prosím, jako soubor podnětů a nápadů. Rozhodnutí, zda a které z nich si vyberete, zůstává na Vás. Možná Vám některé návrhy budou připadat nepohodlné či nepřijatelné pro Vaši konkrétní instituci. Nechte je stranou a vyberte si ty, které Vám vyhovují. Možná najdete řadu těch, které pro Vás jsou už dávno samozřejmostí. Hlavně ale věřme, že Vás budeme inspirovat k vlastním nápadům pro odpovědnější nakupování ve Vaší instituci.

Svým obsahem se tato publikace zaměřuje zejména na nevýrobní organizace a kancelářské provozy, ale uváděná pravidla lze samozřejmě uplatnit i na úrovni jednotlivých domácností.

Zkuste si spolu s námi uvědomit, že naše spotřeba je významná a že každý z nás může svými spotřebitelskými preferencemi ovlivnit, které produkty budou vyráběny a jakým způsobem.

Mgr. Kamila Kanichová

výkonná ředitelka, Síť ekologických poraden (STEP)

Výdaje českých ministerstev za ekologicky šetrné výrobky dosáhly v roce 2006 částky 242,2 milionů Kč (v roce 2005 to bylo jen 139,5 milionů Kč). Z toho kancelářské papírenské výrobky představovaly 11,3%, na kancelářský nábytek ministerstva vydala 18,3%, na výpočetní techniku (se značkou Energy Star) 15%, na hygienické papírenské výrobky 7% a na kopírky a tiskárny 5% výdajů. Nákup ekologicky šetrných výrobků státní správou je velmi důležitý. Ekologická poptávka stimuluje trh i veřejnost. Nákupy a další zakázky veřejné správy dosahují v ČR částky kolem 20% HDP (v EU je to 17%).

Zdroj: MŽP

Udržitelná spotřeba a výroba (USV) je založena na výrobě a službách (včetně jejich spotřeby), které zajišťují základní potřeby společnosti a kvalitu života, a zároveň zohledňují stejné potřeby budoucích generací. Postupem k jejich dosažení je minimalizace spotřeby přírodních zdrojů, surovin a energií, vyloučení toxických látek, prevence odpadů a emisí v rámci celého životního cyklu výrobků a služeb. Udržitelná spotřeba a výroba je zároveň příležitostí pro zvyšování konkurenceschopnosti průmyslu, pro uvádění produktů, které splňují kritéria týkající se zdraví, ochrany životního prostředí a kvality na trh. Nezbytné je zahrnutí sociálních aspektů s důrazem na zdraví obyvatel a odpovědné chování organizací vůči zaměstnancům.

Zdroj: CENIA

Úvod do odpovědného nakupování

Za odpovědné můžeme pokládat takové nakupování, které snižuje negativní vlivy na životní prostředí, myslí na zlepšení v oblasti sociální a zároveň je ekonomicky efektivní. Může se přitom jednat o nakupování pro jednotlivé domácnosti, malé i větší soukromé firmy či veřejné instituce.

■ ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Každá lidská činnost, každý výrobek nebo služba, kterou nakupujeme, má určitý vliv na životní prostředí. Při úvahách, jaké jsou dopady konkrétního produktu a jak velký je jejich vliv, přemýšlíme nad celým životním cyklem – „od kolébky až po hrob“, od získávání surovin přes výrobu, dopravu, používání až po likvidaci poté, co výrobek dosloužil. Odpovědným nakupováním můžeme tyto negativní dopady často významně snížit. V dnešní době už najdeme řadu výrobků či služeb, které jsou k životnímu prostředí šetrné, a přitom nemusí být cenově nedostupné (na některých lze dokonce i ušetřit).

Málokdo si uvědomuje, jak obrovské množství zdrojů kryje naše každodenní potřeby. Například na výrobu zubního kartáčku je zapotřebí 1,5 kg surovin a na mobilní telefon, kterých se v ČR používá asi 11 mil. kusů, dokonce 75 kg! Hmotnost samotných výrobků je přitom minimální.

Zdroj: Rámeček programů udržitelné spotřeby a výroby

■ SOCIÁLNÍ OBLAST

Naše nakupování má také sociální souvislosti a dopady. Můžeme nakupovat tak, abychom podpořili zlepšení v této oblasti. Jako příklad můžeme uvést zaměstnávání znevýhodněných skupin obyvatel (např. chráněné dílny), záruky přijatelných pracovních podmínek zaměstnanců ve firmách, které najímáme (např. stavebních dělníků), usnadnění vstupu a pohybu pro handicapované osoby, odmítání práce dětí nebo podpora výrobků s označením Fair Trade.

Spravedlivý obchod – Fair Trade je obchodní partnerství, jehož cílem je přímá a účinná podpora znevýhodněných výrobců z rozvojových zemí. Toho se snaží docílit především poskytováním „férových“ obchodních podmínek pro zapojené výrobce, důrazem na dodržování základních norem pracovního práva a ochrany životního prostředí a zvyšováním informovanosti spotřebitelů o situaci malých zemědělců a řemeslníků v rozvojových zemích. Sortiment Fair Trade výrobků zahrnuje např. certifikovanou kávu, čaj, kakao, čokoládu či umělecké a řemeslné výrobky.

Zdroj: Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání

■ EKONOMIKA

Odpovědné nakupování znamená také odpovědnost finanční, a jde tedy o ekonomicky efektivní nákupy. Velmi často při nákupu zvážíme jen vlastní cenu nakupovaného zboží a už do ní nepromítáme provozní náklady při užívání výrobků nebo služeb (spotřeba energie, vody, údržba, celková životnost apod.). Někdy lze snížit množství nakupovaného zboží změnou postupů (např. snížit spotřebu papíru upřednostněním elektronické komunikace či oboustranného tisku).

Rozhodne-li se zadavatel pro zadání veřejné zakázky podle základního hodnotícího kritéria ekonomické výhodnosti nabídky, stanoví vždy dílčí hodnotící kritéria. Dílčí hodnotící kritéria se musí vztahovat k nabízenému plnění veřejné zakázky a mohou jimi být vedle nabídkové ceny zejména kvalita, technická úroveň nabízeného plnění, estetické a funkční vlastnosti, vlastnosti plnění z hlediska vlivu na životní prostředí, provozní náklady, návratnost nákladů, záruční a pozáruční servis, zabezpečení dodávek, dodací lhůta nebo lhůta pro dokončení.

Zdroj: Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, § 78

■ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE

Mezi první instituce, které se věnovaly konceptu ekologicky šetrnějšího provozu patří Ministerstvo životního prostředí (příkaz ministra z roku 1998 upravuje přednostní nakupování a používání ekologicky šetrných výrobků).

V roce 2000 bylo přijato usnesení vlády na podporu nakupování ekologicky šetrných výrobků centrálními orgány státní správy (viz dále).

V roce 2003 se objevuje jeden z prvních komplexně pojatých projektů ekologicky šetrnějšího provozu v Kanceláři veřejného ochránce práv v Brně (opatření v oblasti úspor energie a vody, odpadů, úklidu, nákupu spotřebního materiálu a stravování byla zaváděna ve spolupráci se Sítí ekologických poraden STEP). Významným byl (a stále je) také projekt sdružení Arnika „Šetrné papírování“ zaměřený na snižování spotřeby papíru a podporu používání recyklovaného papíru.

V roce 2004 STEP vydala první brožurku „Nakupujte zeleně“, která uvádí základní zásady a dobré příklady ekologicky šetrného chování úřadů u nás i v zahraničí. Odkazy na další publikace věnované tématu hledejte v závěru této příručky.

V současné době najdete příklady „zeleného úřadování“ např. na Krajském úřadě Libereckého kraje, Krajském úřadě Královéhradeckého kraje, Městském úřadě v Uherském Hradišti, obecních úřadech v Tvarožné Lhotě, Topolanech nebo Ostopovicích, které se staly pro rok 2007 vítězi soutěže o ekologicky nejpříznivější provoz úřadu a instituce v Jihomoravském kraji vyhlášené ředitelem krajského úřadu. Propagaci zeleného nakupování a úřadování podporuje i CENIA, česká informační agentura životního prostředí.

Přínosy odpovědného nakupování

Proč kromě finančních aspektů promítat do rozhodování o tom, které zboží či službu nakoupíme, i environmentální a sociální kritéria? Hlavními přínosy takového počínání budou:

- Reálné snížení zátěže životního prostředí díky pořizování environmentálně šetrnějšího zboží a služeb.
- Snížení sociálního napětí díky pořizování vhodných výrobků a služeb (např. přednostní nákup výrobků z chráněných dílen může znamenat zvýšení zaměstnanosti znevýhodněných osob v těchto dílnách pracujících).
- Zvýšení dostupnosti environmentálně a sociálně šetrnějších výrobků a služeb. (Zvýšená poptávka umožňuje rozšířit nabídku takového zboží, snížit výrobní náklady a tak i prodejní cenu. Čím větší odběratel, tím větší efekt.)
- Podpora environmentálně příznivých inovací výrobků (díky náročnějším požadavkům na environmentální parametry se objevují nové výrobky či služby s menšími nepříznivými dopady na životní prostředí nebo se tyto novinky stávají cenově dostupnější).
- Působení jako příklad pro ostatní (zaměstnance, dodavatele, návštěvníky, klienty apod.), zejména pokud je toto počínání vhodným způsobem prezentováno.

Kompaktní úsporná zářivka o výkonu 23W s životností 6000 hodin nahradí 100W žárovku a během své životnosti ušetří 462kWh elektrické energie, spotřebiteli 1600Kč a při přepočtu na oxid uhličitý uspoří také 480 g tohoto skleníkového plynu.

Zdroj: Rámcová udržitelná spotřeba a výroba

Ukázkou toho, jak volba spotřebitelů ovlivňuje nabídku v obchodech, je český trh s biopotravinami, jehož boom dnes pozorujeme. Během dvou let jeho obrat vzrostl o 79% a v roce 2006 obyvatelé ČR utratili za biopotraviny 760 mil. Kč.

Zdroj: Český trh s biopotravinami 2007, Green Marketing 2007

Odpovědné nakupování a veřejný sektor

Odpovědné nakupování může probíhat na úrovni jednotlivce, domácnosti, malé i větší organizace či firmy. Naše příručka se zaměřuje zejména na kancelářské prostředí ve firmách či na úřadech. Velmi významnou roli v tomto ohledu hrají právě instituce hospodařící s veřejnými prostředky (úřady, školy, střediska volného času, penziony pro seniory, kulturní zařízení, knihovny apod.).

■ EVROPSKÁ UNIE A SVĚT

Trend odpovědného nakupování ve veřejném sektoru (anglicky označovaný jako „Green Public Procurement – GPP“ nebo „Sustainable Public Procurement“) je výrazně propagován i Evropskou komisí. Vždyť prostředky vydávané na nákupy ve veřejném sektoru nejsou zanedbatelné. Uvádí se, že v Evropské unii představují asi 17% hrubého domácího produktu a v České republice je to až 20%.

Neméně důležité je u úřadů a dalších veřejných institucí to, jak působí svým vlastním příkladem, protože tak pomáhají šířit udržitelný model spotřeby a výroby. Pro své aktivity mohou najít oporu i v různých strategických a legislativních dokumentech. Světový summit o životním prostředí v Johannesburgu 2002 stanovil v jednom ze svých cílů podporovat takové strategie nakupování ve veřejné správě, které podněcují rozvoj a šíření ekologicky šetřného zboží a služeb.

Akční program pro životní prostředí EU (viz Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1600/2002/ES) mluví o podpoře nakupování ve veřejném sektoru, které se řídí ekologickými kritérii, promítnutými

např. do ekologického značení. Do nákupních postupů lze zahrnout kritéria týkající se životního cyklu výrobku včetně výrobní fáze.

■ U NÁS V ČESKÉ REPUBLICE

V České republice hraje významnou roli Usnesení vlády č. 720/2000 k návrhu podpory rozvoje prodeje a užívání ekologicky šetrných výrobků. Doporučuje vládě a státní správě, aby jako jedno z kritérií pro hodnocení nabídek veřejných zakázek používaly ekologickou šetrnost výrobku (např. označení ochrannou známkou „Ekologicky šetrný výrobek“) a aby při nákupech upřednostňovaly výrobky takto označené.

Usnesení vlády č. 1155/2006, které schvaluje Akční plán *Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice na léta 2007 až 2009* v kapitole I. – *Průřezová opatření* předpokládá postupné zavádění environmentálně šetrného provozu úřadů a státních institucí (např. úřadů, škol, zdravotnických zařízení, kulturních zařízení) včetně úprav veřejných prostranství.

Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách umožňuje při nákupu nového zboží, služeb, rekonstrukcí či staveb budov zohlednit environmentální kritéria vymezením předmětu veřejné zakázky, vymezením kvalifikace (okruhu zájemců) nebo stanovením dílčích hodnotících kritérií.

Dokument *Rámeček programů udržitelné spotřeby a výroby*, který byl schválen Radou vlády pro udržitelný rozvoj dne 14. 6. 2005, uvádí jako jednu z priorit téma Udržitelná veřejná správa. Jako samostatný program s tímto názvem je rozpracováván pracovní skupinou pro USV fungující při Radě vlády pro udržitelný rozvoj.

Nakupování ve veřejném sektoru může významně přispět k dosažení udržitelného rozvoje. V roce 2001 Evropská komise odhadovala, že veřejná správa v Evropě utratí asi 1 bilion eur za zboží, práce a služby. To zahrnuje například 2,8 milionů počítačů a monitorů nakupovaných každý rok veřejnou správou v EU. Jen přechod veřejné poptávky z tradiční na zelenou energii by mohl ušetřit 60 milionů tun skleníkových plynů (ekvivalentů CO₂), což odpovídá 18% závazku EU v rámci Kjótského protokolu.

Zdroj: ICLEI

Desatero odpovědného nakupování

Rozhodování o tom, který výrobek je vhodný z hlediska environmentálního a sociálního, není jednoduché. Při volbě a výběru konkrétního zboží či služeb nám může pomoci následující „Desatero odpovědného nakupování“. Čím více pravidel a zásad se nám podaří do našich nákupů promítnout, tím lépe.

1. PRAVIDLO 3R (REDUCE, REUSE, RECYCLE)

Kupujeme jen to, co potřebujeme, funkční věci necháváme dosloužit, abychom nevytvářeli zbytečný odpad. Kupujeme výrobky na více použití, které dlouho vydrží. Nepotřebných a nefunkčních věcí se přednostně zbavujeme tak, aby je mohl využít ještě někdo jiný, a pokud to nelze, tak aby alespoň materiál z nich mohl být znovu zužitkován.

2. BIOLOGICKY ROZLOŽITELNÉ, RECYKLOVANÉ A RECYKLOVATELNÉ MATERIÁLY

Dáváme přednost výrobkům (včetně jejich obalů), které jsou biologicky rozložitelné nebo alespoň recyklovatelné s možností jejich předání k recyklaci ve své obci. Upřednostňujeme výrobky (a obaly) z recyklovaných materiálů (např. papíru).

3. ČÍM MÉNĚ OBALŮ, TÍM LÉPE

Větší balení šetří obalový materiál a zmenšují množství odpadu. Optimální jsou obaly vratné a znovu použitelné, opětovně naplnitelné. Naopak nevhodné jsou obaly na jedno použití. Také upřednostňování koncentrátů (např. u pracích a čisticích prostředků) znamená menší množství obalového odpadu.

4. VÝROBKY S CO NEJNIŽŠÍM OBSAHEM LÁTEK POŠKOZUJÍCÍCH ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A LIDSKÉ ZDRAVÍ

Zvažme nákup výrobků obsahujících jedy, organická rozpouštědla a další látky, které se uvolňují do prostředí, akumulují se v tělesných tkáních a jsou těžko odbouratelné. Zejména, je-li dostupná šetnější alternativa.

5. VÝROBKY A POTRAVINY Z BLÍZKA

Nakupováním místních produktů podporujeme místní živnostníky a tím i prosperitu regionu. Nepřímo také chráníme životní prostředí, protože snižujeme nutnost dálkové (většinou silniční) dopravy – šetříme tak ovzduší, vodu, silnice, pohonné hmoty a v konečném důsledku i zdraví a lidské životy.

6. VÝROBKY ŠETŘÍCÍ ZDROJE A ENERGIÍ

Dáváme přednost takovým výrobkům, jejichž výrobou i provozem jsou suroviny i energie využívány s maximální efektivitou. Kupujeme spotřebiče s energetickým štítkem pokud možno s označením „A“ (ideálně A++), případně jinými systémy značení vztahujícími se k úsporám energie. Sem patří i využívání obnovitelných zdrojů energie (slunce, voda, vítr, biomasa, atd.).

7. ZOHLEDNĚNÍ SOCIÁLNÍCH ASPEKTŮ

Upřednostníme výrobky či služby chráněných dílen či obdobných organizací se sociálním programem (např. zaměstnávání znevýhodněných osob). Požadujeme záruky pracovních podmínek zaměstnanců ve firmách, které najímáme (např. stavebních dělníků), případně firem poskytujících náhradní plnění. Myslíme na usnadnění vstupu a pohybu pro handicapované osoby. Odmítáme produkty dětské práce.

Ve světovém měřítku je přinuceno pracovat na 250 milionů dětí. Největší podíl na světové populaci pracujících dětí má Asie (61%), následuje Afrika (32%) a Latinská Amerika (7%).

Zdroj: UNICEF

8. PRODUKTY Z EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A ŠETRNĚ OBHOSPODAŘOVANÝCH LESŮ

Kupujeme produkty ekologického zemědělství (viz Tabulka 1), které se vyhýbá používání umělých hnojiv a pesticidů. Dbáme na to, aby dřevěné výrobky pocházely z šetrně obhospodařovaných porostů a ne z tropických pralesů či jiných míst, kde kácení ohrožuje původní ekosystémy a s nimi vzácnou faunu a flóru – včetně mnohdy neobjevených druhů, které by mohly být využity v medicíně nebo jinak prospěšným způsobem.

Certifikační systém FSC (Forest Stewardship Council) vznikl v roce 1993 z iniciativy zástupců mezinárodních ekologických organizací, velko- i maloobchodníků se dřevem, lesníků, dřevozpracujícího průmyslu, sdružení domorodých obyvatel, odborů a certifikačních organizací z celého světa. Základní myšlenkou organizace FSC je podporovat environmentálně odpovědné, sociálně přínosné a ekonomicky životaschopné obhospodařování lesů celého světa, a tím napomoci chránit mizející, ohrožené a devastované světové lesy.

Rozloha lesů certifikovaných systémem FSC velmi rychle roste. V prosinci 2007 bylo celkem certifikováno přes 93 milionů hektarů lesa v 84 zemích světa. Z toho zhruba polovina rozlohy připadá na Evropu.

Na trhu najdeme certifikované hračky, nábytek, okna, dveře, schody, železniční pražce, zahradní nábytek, nábytek do domácností a kanceláří, potřeby pro kutily i kuchyňské náčiní se značkou FSC. Z certifikovaného dřeva se stavějí i domy a mosty. Velký rozmach zaznamenává výroba certifikovaného papíru a vydávání knih, časopisů a jiných publikací na takto označeném papíru.

Zdroj: FSC ČR

9. VÝROBKY SPRAVEDLIVÉHO OBCHODU FAIR TRADE

Kupujeme výrobky spravedlivého obchodu (Fair Trade), který zaručuje šetrný management území a spravedlivý výdělek lidem v rozvojových zemích. To se týká hlavně těch produktů, které nejsou „z blízka“, ale přesto je nezbytně potřebujeme.

10. VÝROBKY DOKLÁDAJÍCÍ SVÉ KVALITY TÝKAJÍCÍ SE VLIVU NA ZDRAVÍ A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ CERTIFIKÁTEM (EKOZNAČKOU)

Pro snazší orientaci spotřebitelů byly vyvinuty systémy ekologického značení (viz příklady v Tabulce 1). Taková ekoznačka na výrobku znamená, že daný produkt splňuje předepsaná kritéria vlivu na životní prostředí a zároveň má stejné užité vlastnosti jako obdobné výrobky na trhu. Nezávislá agentura, která certifikát uděluje, tak vlastně provádí „detektivní práci“ za spotřebitele.

„Ekologicky
šetrný
výrobek“

Česká
republika

„The Flower“

Evropská
unie

„Der Blaue
Engel“

Německo

„Severská
labuť“

Skandinávie

Tabulka 1: Příklady značení ekologicky šetrných výrobků a biopotravin.

Na co se zaměřit a kde začít?

■ METODIKA HODNOCENÍ MOŽNOSTÍ INOVACÍ USV

Odpovědné nakupování je jednou z možností pro zavádění udržitelné spotřeby a výroby do prostředí konkrétních institucí. Do této „rodiny“ nástrojů patří například také hodnocení životního cyklu, čistší produkce, ekodesign, společenská odpovědnost a další. Při identifikaci nástrojů vhodných pro podmínky konkrétní instituce může pomoci metodika vstupního hodnocení vyvinutá v rámci projektu Partnerství pro udržitelnou spotřebu a výrobu^{1/}.

Hlavními postupnými kroky této metodiky jsou screening, který odhaduje potenciál pro další hodnocení, a vstupní hodnocení, které se zaměřuje na hledání oblastí klíčových změn, výtípnování vhodných nástrojů a návrh projektu včetně financování. Ačkoliv byla metodika vyvinuta hlavně pro výrobní podniky, rámcově je možné ji použít i pro nevýrobní sféru. Například analýza pomocí tabulek Top Twenty (20 nejdůležitějších, viz Tabulky 2 a 3), která ve výrobní sféře slouží pro identifikaci nevýrobních výstupů, nám může ve zjednodušené podobě (bez identifikace podílu nevýrobních výstupů) pomoci udělat si přehled o vstupech a výstupech a jejich ekonomické bilanci a významnosti i v nevýrobní instituci.

**„Produkt
ekologického
zemědělství“**

**Česká
republika**

**„Ekologické
zemědělství“**

**Evropská
unie^{2/}**

^{1/} viz Použitá
a doporučená literatura

^{2/} Od 1. ledna 2009
musí být biopotraviny
z EU označeny povinně
„evropským logem“
(ekologické zemědělství),
národní značka
bude dobrovolná.

Nejdůležitější vstupy (suroviny, materiály, pomocné látky, zboží, služby, případně energie)

Č.	Název vstupu	Měrná jednotka	Množství za rok	Jednotková cena tis.Kč	Celková cena tis. Kč/rok	Použití	Podíl (%) zužitkovaný ve výrobku	Ekonomická ztráta Kč/rok
1.								

Nejvýznamnější nevyužití výstupy (odpady a emise)

Č.	Název odpadu nebo emise	Měrná jednotka	Množství za rok	Cena obsažených vstupů Kč/rok	Cena za odstranění Kč/rok	Součet: vstupy + odstranění Kč/rok
1.						

Tabulky 2 a 3: Tabulky nejdůležitějších vstupů a nevyužitých výstupů (Top Twenty)

Výstupem hodnocení pomocí výše uvedené metodiky je identifikace oblastí klíčových změn, na kterou navazuje fáze přípravy a realizace konkrétních projektů. Jedním z těchto typů projektů jsou právě i projekty odpovědného nakupování. Mohou být realizovány buď samostatně nebo ve vazbě na další projekty a nástroje, které se doplňují. Metodika je poměrně rozsáhlá, proto byli pro její využití vyškoleni Manažeři USV v rámci dlouhodobého kurzu.

Jedna ze základních škol projevila zájem o projekt udržitelné spotřeby a výroby. Původním záměrem bylo zavedení „odpovědného nakupování“. V úvodní hodnotící fázi se však ukázalo, že díky osobitému charakteru školy zaměřené na děti se specifickými poruchami bude pro tento subjekt mnohem přínosnější realizovat projekt zaměřený na společenskou odpovědnost (CSR) a zlepšit tak komunikaci školy s významnými zájmovými skupinami.

Zdroj: podkladové materiály projektu Partnerství pro USV

■ PŘEDPOKLADY ÚSPĚŠNÉ REALIZACE PROJEKTŮ

Při realizaci každého projektu odpovědného nakupování je možné si pomoci následujícími doporučenými kroky:

- ➔ Podpora vedení (deklarovaná formou dokumentu jako např. usnesení, strategické a koncepční dokumenty apod.)
- ➔ Určení pracovníka zodpovědného za realizaci projektu
- ➔ Vytvoření dostatečného týmu spolupracovníků (interních a/nebo externích)
- ➔ Shromáždění dostupné literatury a informačních zdrojů, reference a zkušenosti z jiných projektů
- ➔ Analýza současného stavu, zhodnocení předpokladů pro projekt
- ➔ Návrh vhodných opatření a jejich realizace
- ➔ Návrh měřitelných kritérií úspěšnosti realizace projektu a jejich sledování a vyhodnocování
- ➔ Komunikace (dovnitř organizace i navenek) a školení a informování zaměstnanců

■ **STANOVENÍ PRIORITYNÍCH OBLASTÍ ODPOVĚDNÉHO NAKUPOVÁNÍ**

Projekty odpovědného nakupování je lepší zavádět v postupných krocích. Je užitečné zpočátku se zaměřit na několik vybraných oblastí a následně – s využitím předchozích zkušeností – jejich okruh rozšiřovat.

Pro určení prioritních oblastí odpovědného nakupování v rámci dané instituce je možné využít jednoduchou matici – viz Tabulka 4 na str. 22. Její řádky tvoří jednotlivé oblasti odpovědného nakupování a ve sloupcích jsou pak uvedena hodnotící kritéria, kterým přiřazujeme relevantní bodové ohodnocení. Oblasti odpovědného nakupování i sadu hodnotících kritérií lze stanovit dle konkrétních podmínek a požadavků dané instituce. Povinně by měla být do hodnocení dílčích oblastí odpovědného nakupování zařazena kritéria ze sloupců 1 až 3, tj. potenciál pro efekt v oblasti environmentální, sociální a ekonomické, jejichž vzájemné propojení postihuje podstatu udržitelné spotřeby.

Na následujících stránkách najdete příklad takovéto hodnotící matice a jejího využití v projektech odpovědného nakupování.

Pro bodování lze využít škálu 1 až 5, kde 1 = nízký přínos, nízký potenciál pro efekt v dané oblasti, nízký předpoklad pro realizaci, a 5 = vysoký přínos, vysoký potenciál pro efekt v dané oblasti, vysoký předpoklad pro realizaci.

Pokud některá kritéria považujeme za důležitější, můžeme jim přiřadit vyšší váhu nebo větší rozsah bodového hodnocení tak, aby se výrazněji promítla do celkového bodového hodnocení.

V počáteční fázi možná nebudeme mít ke všem oblastem odpovědného nakupování dostatek informací a naše hodnocení tak bude pouze orientační (screeningové). Můžeme si pomoci také tím, že budeme relativizovat jednotlivé oblasti a vytvářet si tak jakési jejich pořadí pro daný hodnocený aspekt, tj. budeme se například ptát: „Bude z hlediska environmentálních aspektů významnější oblast energie nebo nákupu kancelářských potřeb?“ apod.

■ POMOCNÉ OTÁZKY A POZNÁMKY PRO HODNOCENÍ JEDNOTLIVÝCH ASPEKTŮ

Potenciál pro efekt v oblasti environmentální. Do jaké míry se promítají principy z předchozích kapitol (zejména *Desatero odpovědného nakupování*) do nákupů v této oblasti? Jaký je objem nákupů, jaká je spotřeba v této oblasti?

Potenciál pro efekt v oblasti sociální. Můžeme dané výrobky či služby pořídit u dodavatele zaměstnávajícího osoby sociálně nebo zdravotně znevýhodněné (např. v chráněné dílně)? Má výrobce či dodavatel nějaký program sociální odpovědnosti? Můžeme zboží pořídit v kvalitě Fair Trade?

Potenciál pro efekt v oblasti ekonomické (finanční úspory). Můžeme v dané oblasti zaznamenat během krátké doby finanční úspory? Bude se jednat o dopady finančně neutrální nebo bude změna směrem k odpovědnějšímu nakupování znamenat náklady navíc? (V tomto případě lze využít pro hodnocení nulu.)

Positivní dopad na klíčové zájmové skupiny, vnímání organizace. Může mít odpovědné nakupování v dané oblasti pozitivní dopad na klíčové zájmové skupiny (zaměstnance, návštěvníky, klienty, dodavatele, média, atd.)? V jakém rozsahu a jak výrazný? Může změna nákupní strategie v dané oblasti přinést pozitivnější vnímání naší organizace? Jak velký je tento potenciál?

Realizovatelnost. Jak reálný je přechod na novou nákupní strategii? Existují překážky, které mohou její zavedení znesnadnit? Jak jsou významné?

Další volitelná kritéria. Mohou být volena další, pro danou instituci důležitá kritéria – např. časová „dostupnost“ realizace, potenciál pro projektové financování (či jiné zdroje financí) apod.?

Vyhodnocení tabulky. Závěrečné vyhodnocení tabulky provedeme na základě součtu bodů pro jednotlivé oblasti odpovědného nakupování. Za prioritní můžeme považovat ty oblasti, které získaly nejvyšší počet bodů. Mezi prioritní oblasti ale můžeme zařadit i ty,

	Potenciál pro uplatnění jednotlivých aspektů v oblastech					Pořadí	Počet bodů	
	1.	2.	3.	4.	5.			6.
	Environmentální	Sociální	Ekonomické (finanční úspory)	Pozitivní dopad na klíčové zájmové skupiny, vnímání organizace				
Aspekty ON v oblastech								
Oblasti ON								
Papír pro kopírování a tisk								
Ostatní papírové výrobky								
Kancelářské potřeby								
Výpočetní technika								
Kancelářská technika								
Nábytek								
Podlahové krytiny								
Osvětlení								
Úklid / úklidové prostředky								
Stravování, občerstvení								
Hospodaření s vodou								
Energie								
Doprava								
Jiné								

Tabulka 4: Matice pro určení prioritních oblastí odpovědného nakupování (ON)

kteří mají nejvyšší počet bodů pro dané kritérium, např. pouze jedna oblast odpovědného nakupování může mít potenciál pro významný efekt v oblasti sociální a naším cílem je v rámci odpovědného nakupování pokrýt jak aspekty environmentální, tak i sociální. Pořadí a priority si můžeme zaznamenat do posledního sloupce tabulky.

Příprava projektů. Na základě tohoto hodnocení vybereme prioritní oblasti odpovědného nakupování, a na ty můžeme přednostně zaměřit náš projekt. Při jeho realizaci doporučujeme postupovat dle výše uvedených postupných kroků. Konkrétní příklady projektů ilustruje následující kapitola a případová studie v Příloze.

Příklady projektů odpovědného nakupování

Pokud jsme se pro odpovědné nakupování rozhodli a máme jasno v tom, na které oblasti se zaměříme, přichází na řadu vlastní nakupování, které nás postaví před otázku, jak poznat vhodné výrobky a služby. Nápady a tipy, jak promítnout obecné zásady „desatera“ do konkrétních nákupů, se pokusíme přiblížit na několika příkladech.

■ NÁKUP PAPIRU A PAPIROVÝCH VÝROBKŮ

Množství papíru, které se používá v kancelářích, se v současnosti zvyšuje zhruba o pětinu ročně. Do domácností se dostane 30-50% papíru, ostatní spotřebují firmy, obchody a také úřady.

Spotřeba papíru v České republice se v roce 2006 zvýšila na 143,3 kg na jednoho obyvatele (celkem 1 473 600 tun). Je to nejvyšší hodnota od roku 1993. Za posledních deset let vzrostla skoro dvojnásobně. V roce 2007 byla u nás spotřeba papíru již o cca 50 kg na obyvatele vyšší než na Slovensku. Zatím ale nedosahujeme evropského průměru, proto se předpokládá další růst.

Zdroj: CEPI, SPPaC

V kanceláři používáme přednostně výrobky z recyklovaného papíru (nejlépe ze 100% recyklovaného papíru). Kancelářských výrobků z recyklovaného papíru je celá řada. Kromě papírů pro kopírování a tisk to jsou také sešity, bloky, obálky, tiskopisy (výdajové a příjmové doklady, náhrady cestovních výloh apod.), desky, složky, rychlovazače, pořadače a archivační boxy. Z recyklovaného papíru můžeme dále nakupovat i hygienický papír, ručníky a ubrusky. Na recyklovaný papír si můžeme i zadat tisk svých informačních a prezentačních materiálů (zpravodaje, publikace, informační letáky, vizitky atd.). Pozor! U papírů pro kopírování a tisk je nezbytné tento záměr konzultovat s dodavatelem kancelářské techniky či servisní firmou, která se o ni stará. Každý z velkých výrobců dnes dokáže pro svá zařízení doporučit vhodný typ papíru. Stanoviska výrobců kancelářské techniky k používání recyklovaného papíru v jejich kopírkách a tiskárnách si můžete přečíst na této webové stránce: papir.arnika.org/odpovedi.shtml.

Dále bychom měli upřednostnit papíry, které byly běleny bez použití chlóru a které neobsahují další chemické přísady, jako jsou optické zjasňovače. Tam, kde je to možné, můžeme volit raději papír v „přírodní“ barvě než obarvený. Dobrým vodítkem při výběru papírových výrobků jsou některé značky (viz Tabulka 5).

Kromě odpovědného nákupu se můžeme zamyslet i nad možnostmi snížení spotřeby papíru. Prostředkem k tomu může být např. oboustranný a zmenšený tisk, důsledné využívání kontrolních funkcí softwaru (formátování, nástroje pravopisu, náhled před tiskem), elektronické verze dokumentů a elektronická komunikace (kde je to možné), opakované používání obálek pro vnitřní poštu apod.

**„Ekologicky
šetrný
výrobek“**

**„Der Blaue
Engel“**

**„Severská
labuť“**

Tabulka 5: Příklady značení pro papírové výrobky.

Na Městském úřadě v Benešově identifikovali ve spolupráci s pracovníky CENIA, české informační agentury životního prostředí položky kancelářských potřeb s největším potenciálem úspor na základě analýzy založené na datech ze skladové evidence.

Z níže uvedeného grafu vyplývá, že nejvyšší částky se platí za kancelářský papír (32 %) a ostatní papírové zboží (31 %). Úsporná opatření pro tento typ zboží mohou být převážně neinvestičního charakteru (stanovení pravidel tisku, školení pro zaměstnance) – kromě nákupu tiskáren a kopírek, které dovedou tisknout a kopírovat oboustranně, více stránek dokumentu na stránku papíru a lze v nich tisknout na recyklovaný papír. Významné úspory může být dosaženo i digitalizací úředních dokumentů a důrazem na elektronickou komunikaci. Projekty s tímto cílem jsou na MěÚ v Benešově rovněž připravovány. Díky tomu bude většina dokumentů dostupná elektronicky přes počítačovou síť, a nebude vůbec nutné je tisknout. Zpočátku budou takto přístupné dokumenty matriky, postupně se počítá se zapojením celého úřadu, včetně podkladů pro jednání zastupitelstva. MěÚ Benešov je jedním z kontaktních míst Czech Point, takže i občané už mohou vyřizovat své úřední záležitosti na dálku, elektronicky.

Zdroj: CENIA a Městský úřad Benešov

**Forest
Stewardship
Council**

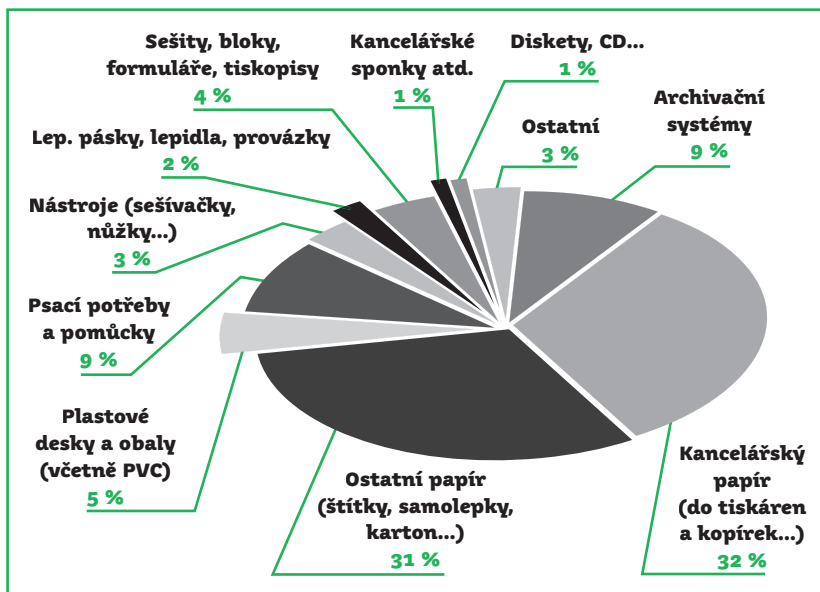

100%

**Výrobek vyrobený
ze 100%
recyklovaného papíru**

**Výrobek vyrobený
z recyklovatelných
materiálů**

Graf 1: Struktura nákladů na nákup kancelářských potřeb na Městském úřadu v Benešově

Kalkulace potenciálu úspor kancelářského papíru při oboustranném tisku. Spotřeba kancelářského papíru (A4, 80 g) na MěÚ v Benešově činí 759 000 listů za rok (1518 balení po 500 listech). Za předpokladu, že i když se povinně tiskne a kopíruje oboustranně, jde většinou o jednostránkové dokumenty, takže většina listů se stejně potiskne jen z jedné strany a oboustranně jen **třetina** z nich, **ušetřilo by se 253 000 listů A4 za rok**, tj. 506 balení po 500 listech. V přepočtu na Kč (průměrná cena balení 104,50 Kč) by to znamenalo **roční úsporu 52 877 Kč**.

Zdroj: CENIA a Městský úřad Benešov

■ NÁKUP NOVÉ KANCELÁŘSKÉ TECHNIKY

Podle posledních statistik americké Agentury pro ochranu životního prostředí (EPA) tvoří podíl výpočetní a kancelářské techniky na celkové spotřebě elektřiny již téměř 20 %. Energetická spotřeba přístrojů

představuje významné kritérium, podle kterého se řídíme při nákupu kancelářské techniky. Nejvýznamnějším mezinárodním certifikačním programem pro kancelářskou techniku a spotřební elektroniku je program „Energy Star“. Jeho smyslem je propůjčovat značku produktům, které vyhovují stanoveným kritériím ohledně spotřeby elektrické energie, a tím ulehčit orientaci spotřebitelům. Více na adrese www.eu-energystar.org. S touto značkou lze pořídit počítače, monitory, laptopy, tiskárny, faxy, skenery a multifunkční přístroje. Na zmíněných webových stránkách najdete i seznamy přístrojů, které byly značkou oceněny. Kritéria programu „Energy Star“ využívá i český Národní program pro označování ekologicky šetrných výrobků.

Pokud techniku nakupujeme v režimu veřejných zakázek, můžeme v zadání zakázky požadovat parametry a kritéria těchto oficiálních systémů značení (např. spotřebu v zapnutém, úsporném či „vypnutém“ režimu). S výhodou lze využívat a odkazovat především na kritéria uváděná ve směrnících pro Ekologicky šetrné výrobky publikovaných na www.ekoznacka.cz (směrnice se pravidelně aktualizují, doporučujeme proto ověřit zde jejich platnost, a zejména u výpočetní techniky, kde se parametry mohou rychle měnit, je porovnat i např. s programy značení jako je „Energy Star“) nebo ve směrnících jiných programů environmentálního značení (The Flower, atd.). Směrnice jsou mimo jiné zpracovány pro počítače, notebooky, tiskárny, kopírky a multifunkční zařízení.

Energy Star

TCO Development (značky pro certifikované monitory, mobilní telefony, monitory a LCD displeje, kancelářský nábytek, notebooky, stolní počítače, LCD televizory a multifunkční displeje)

Tabulka 6: Příklady značení pro kancelářskou techniku.

Požadovat v rámci veřejných zakázek přímo certifikaci nějakou konkrétní ekoznačkou není přípustné. Lze však požadovat plnění kritérií potřebných pro získání ekoznačky a udělení ekoznačky pak považovat za jeden z možných způsobů prokázání naplnění těchto kritérií.

Evropská komise přijala nový předpis pro implementaci programu EU – US Energy Star v Evropské unii. Tento předpis vyžaduje, aby instituce EU a centrální vládní orgány členských zemí při nákupu kancelářské techniky nepoužívaly kritéria energetické náročnosti mírnější než ta, která jsou definována v programu Energy Star.

Zdroj: Tisková zpráva EU, Brusel 17. 12. 2007

Kromě spotřeby energie je důležitý i vliv elektromagnetického záření (tzv. elektrosmog) na lidské zdraví. Běžně se můžeme setkat s certifikáty švédské organizace TCO Development (viz Tabulka 6 na str. 27), jejíž kritéria zahrnují kromě spotřeby energie, ergonomie a ochrany životního prostředí i tento faktor. Výrobky s takovým označením lze považovat za zdravotně a ekologicky šetrnější.

Kalkulace úspor energie při používání výpočetní techniky na úřadě

Na MěÚ v Benešově se používá 157 počítačů (jako pracovních stanic), 12 kopírek a síťových tiskáren a 104 ostatních tiskáren. V současnosti nejsou stanovena pravidla pro jejich používání, spotřeba energie se nesleduje. U tohoto počtu počítačů a tiskáren by na základě studie VUT v Brně (viz www.zeleneuradovani.cz) bylo možno změnou režimu používání dosáhnout úspory minimálně 12 kWh na počítač a pracovní týden, obdobně u tiskáren minimálně 0,4 kWh, tj. celkem minimálně 1930 kWh na pracovní týden. Roční úspora by tak mohla činit kolem 98 MWh.

Zdroj: CENIA a Městský úřad Benešov

Více na adrese <http://www.tcodevelopment.com> (stránky v angličtině).

Kromě těchto kritérií lze při nákupu zohlednit i další hlediska. Například velmi úsporné je při nákupu nové tiskárny či kopírky pořídit přístroj s duplexním modulem umožňujícím oboustranný tisk a tisk více stran na jeden list papíru.

Právě pro kancelářskou techniku platí, že nestačí jen dobře nakoupit, ale také dobře používat (vypínat v době nečinnosti, využívat úsporných režimů, eliminovat spotřebu v režimu „stand-by“ apod.). Podrobněji je toto téma rozvedeno např. v publikacích Standardy zeledného úřadování a informačním listu Kancelářská technika (viz kapitola *Použitá a doporučená literatura*).

Výňatek z Akčního plánu ekologizace provozu Městského úřadu Uherské Hradiště, který byl schválen pro rok 2008 Radou města:

Oblast 8: Kancelářská technika

Zodpovídá: Odbor informatiky a komunikace

Opatření: Kupovat energeticky úspornou kancelářskou techniku (certifikát Energy Star či TCO Development)

Termín: od 1. 1. 2008

Odhad nákladů / úspor: Mírná úspora nákladů na el. energii

Opatření: K vypínání elektrických přístrojů (počítače, monitory a spol.) využívat zásuvkovou lištu s vypínačem, případně vytažení ze zásuvky

Termín: postupně dle dostupných finančních prostředků

Odhad nákladů / úspor: Náklady na zásuvkovou lištu cca 200 Kč/ks, úspora dle analýzy taktéž cca 200 Kč/PC za rok

Opatření: Nastavit aktivaci úsporného režimu (vypnutí monitoru po 10 min., pevného disku po 20 min.)

Termín: postupně dle kapacit odd. informatiky do 30. 6. 2008

Odhad nákladů / úspor: Mírná úspora nákladů na el. energii

Zdroj: Ekologizace provozu úřadu a další příklady participativních postupů místní samosprávy, Město Uherské Hradiště, 2008

■ JAK USPOŘÁDAT VEŘEJNOU UDÁLOST

I pořádání nejrůznějších akcí nabízí řadu možností, jak je realizovat v souladu s principy udržitelnosti. Velmi úzce se zde propojují možnosti odpovědného nakupování s nejrůznějšími organizačními opatřeními. Budou se samozřejmě lišit v závislosti na typu akce. Některé z následujících nápadů se budou hodit spíše pro malou poradou, jiné pro mezinárodní konferenci a další pro jarmark či festival „pod širým nebem“. Při přípravě těchto akcí můžeme aplikovat opatření v oblastech komunikace, tvorby podkladů, upomínkových předmětů apod.

Komunikace

Nejprve můžeme zvážit, zda je potřeba osobního setkání účastníků, nebo zda je možné využít nástrojů typu videokonference.

Pro propagaci akce lze přednostně používat elektronické formy komunikace – rozesílka elektronické verze pozvánky e-mailem, kvalitní prezentace akce na vlastních webových stránkách, využití informačních internetových stránek (portálů). Pokud budeme informaci o akci zveřejňovat i v tištěné podobě (např. vyvěšení v MHD), využijeme pro tisk recyklovaný papír. Veškeré informační a propagační materiály k dané akci by měly obsahovat i informaci o tom, že ji pořádáme v souladu s principy udržitelnosti, a tak naplnit i roli osvětovou.

Podklady

Pro přihlášení a registraci lze účastníkům také nabízet především elektronickou formu (e-mail, formulář na webové stránce). E-maily účastníkům můžeme doplnit dovětkem s prosbou o zvážení, zda je nutno tento e-mail po obdržení vytisknout.

Sborník a podklady pro účastníky nabízíme v elektronické podobě, zejména pokud se jedná o větší množství materiálů. Účastníkům připravíme možnost si tyto materiály stáhnout z webové stránky (raději než na CD-ROM). Pokud si nejsme jistí, zda bude účastníkům vyhovovat elektronická podoba sborníku, můžeme se jich na tuto skutečnost zeptat v přihlášce a tištěné dokumenty nachystat jen pro ty, kteří to vyžadují. Tam, kde jsou potřebné tištěné podklady, využíváme možnosti oboustranného tisku (příp. tisku více stránek na jeden list), používáme recyklovaný papír (např. i pro složky, ve kterých jsou podklady rozdávány apod.).

Upomínkové předměty

Pokud pro účastníky připravujeme dárky či upomínkové předměty, můžeme zvážit spolupráci s některou chráněnou dílnou či nabídku lokálních, environmentálně šetrných, BIO či Fair Trade produktů.

Doprava

Místo konání, jednací prostory i ubytování vybíráme tak, aby byly snadno dostupné veřejnou dopravou. Upřednostníme zařízení, která mají ekoznačku „Ekologicky šetrná služba“, nebo mají vlastní environmentálně zaměřené programy.

Začátek akce přizpůsobíme dojezdu veřejné dopravy z hlavních směrů. Informace o možnostech využití hromadné dopravy dobře popíšeme. Účastníky můžeme motivovat k jejímu využití např. také slevou na účastnickém poplatku. U akcí lokálního charakteru můžeme zajistit dostatečné zázemí pro parkování jízdních kol. Naopak u mezinárodních akcí s vyššími nároky na dopravu lze využít programů pro „kompenzaci“ emisí CO₂ (např. <https://climatefriendly.com>) a tuto finanční částku zahrnout do účastnického poplatku nebo její úhradu účastníkům doporučit.

Občerstvení

Pro zajištění stravování či občerstvení využíváme produktů s respektováním pravidla „lokální, sezonní a pokud možno BIO“. Kávu, čaj, čokoládu lze nabízet v kvalitě Fair Trade. Nabízené občerstvení případně můžeme opatřit popisky, které budou o těchto skutečnostech informovat. Zaměřit se můžeme i na minimalizaci odpadů – např. pro větší počet účastníků preferovat větší balení, nabízet vodu z kohoutku ve džbánech místo balené v jednorázových obalech, smetanu ke kávě rozlévanou v konvičkách místo pro jedno použití, apod. Dáváme přednost klasickému nádobí před jednorázovým. Pokud jsme nuceni použít jednorázové nádobí, upřednostníme biologicky rozložitelné materiály (papír, povoskovaný papír nebo kompostovatelný plast). Pro sklenice, hrnky a kelímky lze využít zálohovacích systémů. Kde je to možné, nabídneme účastníkům zřetelně označené nádoby na tříděný sběr odpadů, který by umožnil jejich následné využití (kompostování, recyklaci).

Na závěr ještě poznámka: Každé z výše uváděných opatření samozřejmě musí být v souladu s platnou legislativou (např. hygienickými předpisy apod.).

Náš vlastní příklad

Při realizaci aktivit (semináře, kurzy, konference apod.) projektu Partnerství pro USV byla uplatněna následující opatření:

- Místo balené vody v PET lahvích podávána voda stejné kvality z vodovodu (odpad: nula)
- Upomínkové předměty z chráněné dílny, nákup výrobků a občerstvení se značkou Fair Trade pro účastníky dlouhodobého kurzu USV
- Nákup pečiva z místního pekařství (podpora místních výrobců)
- Tisk podkladů oboustranně, upřednostnění e-mailové korespondence
- V pozvánkách na aktivity projektu byly přednostně uváděny možnosti veřejné dopravy
- Nákup šanonů na informační podklady pro účastníky se značkou Ekologicky šetrný výrobek
- Pořádání vícedenních seminářů (omezení přepravy)
- Používání větších balení (např. krabice mléka místo jednotlivých balení smetany do kávy)

Organizace a informační centra pro Udržitelnou spotřebu a výrobu

■ CENIA, česká informační agentura životního prostředí

CENIA je příspěvkovou organizací Ministerstva životního prostředí. Zabývá se těmito činnostmi:

- Sběr, hodnocení a poskytování údajů o životním prostředí
- Zpracování statistických informací o životním prostředí
- Mapové služby
- Provozování databáze znečišťovatelů životního prostředí (prostřednictvím Integrovaného registru znečištění)
- Podpora dobrovolných nástrojů ochrany životního prostředí (včetně odpovědného nakupování)
- Udělování certifikátů Ekologicky šetrný výrobek, Ekologicky šetrná služba a ekoznačky EU „Květina“
- Je kontaktním místem Evropské agentury pro životní prostředí

CENIA pravidelně vydává tyto publikace:

- Statistická ročenka životního prostředí ČR
- Zpráva o životním prostředí ČR
- Stav životního prostředí v jednotlivých krajích ČR
- Vzdělávací a osvětové materiály týkající se všech výše zmíněných témat

Kontakt:

CENIA, česká informační agentura životního prostředí

Litevská 1174/8, 100 05 Praha 10

Tel.: 267 225 340

Fax (sekretariát): 271 742 306

E-mail: info@cenia.cz

[Http://www.cenia.cz](http://www.cenia.cz)

■ NABÍDKA SPOLUPRÁCE A KONTAKTY NA VÝŠKOLENÉ MANAŽERY USV

V rámci projektu CENIA „Partnerství pro udržitelnou spotřebu a výrobu“ byli vyškoleni manažeři udržitelné spotřeby a výroby. Pokud byste potřebovali pomoc se svými vlastními projekty odpovědného nakupování, můžete se na ně obrátit prostřednictvím těchto kontaktů:

Help-line projektu:

→ usv@cenia.cz, tel. 267 225 213

Informační centra USV:

- IC Chomutov: Ing. Tomáš Martinek,
tomas.martinek@sita.cz, tel. 602 458 885
- IC Benešov: Ing. Pavel Nemeth,
pavel.nemeth@sita.cz, tel. 724 720 127
- IC Kladno: Ing. Ivana Pinkasová,
ipink@seznam.cz, tel. 603 955 544
- IC Olomouc: Ing. Ladislav Zvonek,
ladislav.zvonek@sita.cz, tel. 724 066 767
- IC Havlíčkův Brod.: Ing. Jana Vitásková,
jana.vitaskova@sita.cz, tel. 602 240 615

Projektová help-line odpovídá na dotazy týkající se projektu nebo USV. Pracovníci infocenter poskytují informace o výstupech projektu a USV, distribuují letáky, příručky a další materiály vytvořené v projektu. Podnikům a organizacím nabízejí možnost prověření jejich provozu a navržení úsporných opatření s cílem zefektivnit provoz nebo poskytované služby (vstupní hodnocení možností USV).

Praktické dotazy ohledně odpovědného nakupování Vám rádi zodpovědí i pracovníci Síť ekologických poraden, step@ecn.cz, tel. 596 111 281, viz též <http://www.ekoporadna.cz>.

V rámci projektu Partnerství pro udržitelnou spotřebu a výrobu realizovaného v letech 2006-2008 vzniklo pět informačních a jedno vzdělávací centrum pro USV, a to v pěti krajích České republiky. Součástí projektu bylo rovněž vybudování odborných kapacit, realizace pilotních projektů, systému přenosu informací a příkladů dobré praxe USV i publikace. Mezi hlavní výstupy patřil například dlouhodobý kurz Manažer USV včetně e-learningové podpory. Tematicky byl projekt zaměřen zejména na podporu ekonomického a environmentálního pilíře; sociální pilíř USV byl podporován v nejvyšší možné míře. Nositelem projektu byla CENIA, česká informační agentura životního prostředí. Více informací na www.cenia.cz/usv.

Zdroj: CENIA

Použitá a doporučená literatura a informační zdroje

www.cenia.cz – stránky CENIA, české informační agentury životního prostředí

<http://www.ekoznacka.cz> – stránky k ekologicky šetrným výrobkům spravované CENIA

www.zeleneuradovani.cz – samostatné stránky věnované přímo zelenému úřadování s konkrétními radami, tipy, literaturou spravované Sítí ekologických poraden

www.ekoporadna.cz – stránky Sítě ekologických poraden (STEP)

<http://papir.arnika.org/> – stránky k šetrnému papírování spravované sdružením Arnika

<http://www.veronica.cz/?id=199> – stránky Ekologického institutu Veronica k problematice zeleného úřadování

www.public-procurement.cz – stránky pojednávající o moderních evropských způsobech zadávání veřejných zakázek tak, aby přinášely co nejvyšší přidanou hodnotu

www.dobrapraxe.cz – inovativní řešení jako inspirace pro aktivní města, obce a regiony (včetně příkladů projektů odpovědného nakupování)

Kolektiv autorů vedený ENVIROS, s.r.o. In: Materiály dlouhodobého kurzu Manažer USV, projekt Partnerství pro USV, září 2007, nebo Kolektiv autorů vedený CENIA. In: Metodika vstupního hodnocení možností USV rozšířená o odpovědné nakupování, projekt Partnerství pro USV, 2008. – budoucí publikace

HRUBÝ P. – LEVOROVÁ M. – NÁVOJ M. – SOPOLIGA P. Hodnocení možností USV na MěÚ Benešov. In: Závěrečná zpráva projektu Partnerství pro USV, únor 2008.

Standardy zeleného úřadování – Příručka pro menší úřady a instituce. ZO ČSOP Veronica, 2007.

Publikace na 32 stranách představuje přehledný návod jak vyhodnotit stávající provoz menšího úřadu či instituce a návrhy možných opatření směrem k zavedení zeleného úřadování. Úvodní část obsahuje seznam doporučení a rad v jednotlivých tematických oblastech s odkazy na literaturu. Větší část knihy tvoří „pracovní listy“, které slouží ke snazšímu zhodnocení stávajícího stavu, přijetí opatření a průběžnému měření po dobu zavádění jednotlivých závazků.

Ke stažení na: <http://www.veronica.cz/?id=128&i=20>

Kancelářská technika. Environmentálně šetrný nákup a provoz – informační list. Síť ekologických poraden, 2007.

Ke stažení na: <http://zeleneuradovani.cz/content/File/technika.pdf>

Uklízíme ekologicky – informační list. Vydala: Síť ekologických poraden, 2007.

Ke stažení na: <http://zeleneuradovani.cz/content/File/uklid.pdf>

Ekologizace provozu úřadu a další příklady participativních postupů místní samosprávy – zkušenosti s přípravou a zaváděním procesu ekologizace. Vydalo: Město Uherské Hradiště, 2008.

Ke stažení na stránkách Městského úřadu: <http://tinyurl.com/4osd5m>

Zelené úřadování. Síť ekologických poraden, 2004.

Publikace popisuje zásady a dobré příklady ekologicky šetrného chování úřadů u nás i v zahraničí. Dozvíte se o základních kritériích a opatřeních, směrnících a dalších legislativních rámcích, na základě kterých lze na úřadě environmentálně příznivé chování zavést či dokonce vyžadovat. Na příkladech ukazuje zkušenosti ze švédských, rakouských, dánských a kanadských měst. Z pozitivních příkladů z České republiky popisuje Ministerstvo životního prostředí, ekologicky šetrnější provoz kanceláře ombudsmana či Ostravskou univerzitu.

Ke stažení na: http://ekopradna.cz/zelene_uradovani.pdf

Kupujte zeleně! - Příručka pro zadávání veřejných zakázek šetrných k životnímu prostředí. Evropská komise (Evropská společenství), 2005.

Brožurka popisuje praktické uplatnění evropských směrnic. Podrobně popisuje strategie zeleného nakupování, organizaci veřejné zakázky, požadavky zakázky, výběr dodavatelů a poskytovatelů služeb, přidělení zakázky a její realizaci.

Ke stažení na

http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_cs.pdf

Příručka pro zelené nakupování v obcích. Rosa, o.p.s., České Budějovice 2006

Nejpodrobnější popis kritérií v jednotlivých oblastech zeleného nakupování – překlad rakouského katalogu Check it! vytvořeného sítí rakouských poraden „die umweltberatung“. Jednotlivé kapitoly: úvod do zeleného nakupování, papír a papírové produkty, kancelářské potřeby, zařízení interiérů, čištění a úklid, kancelářská technika, hospodaření s vodou a jak na odpady na úřadě.

K dispozici na vyžádání (rosa@rosacb.cz)

Ekologicky šetrný, ekonomicky přínosný provoz kanceláří a rejstříky ekovýrobků. Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., 2006

V tematicky laděných kapitolách jsou obsaženy základní informace, rady a doporučení. U každé kapitoly je uveden odkaz na publikace či WWW stránky, které se dané problematice věnují hlouběji. Součástí publikace jsou rejstříky se seznamem „Fair Trade“ prodejních míst a seznam biopotravin a ekologicky šetrných výrobků vyrobených v tuzemsku.

Ke stažení na: <http://ekopolitika.cz/cs/publikace/publikace-uep/5.html>

Zahraniční zdroje:

<http://www.procuraplus.org/index.php?id=4611> – Manuál projektu Procura+, který úřadům a institucím umožňuje snadno zavést environmentálně šetrný provoz do praxe.

<http://europa.eu/comm/environment/gpp> – stránky Evropské komise k zelenému nakupování ve veřejném sektoru

<http://www.iclei-europe.org/index.php?procurement> – Udržitelné nakupování na stránkách ICLEI

<http://www.wien.gv.at/umweltschutz/oekokauf/> – Eko-nakupování ve Vídni

<http://www.oekoweb.at/takeit> – rakouský projekt pro environmentálně šetrné nakupování

<http://www.defra.gov.uk> – Britské Ministerstvo pro životní prostředí, výživu a venkov (DEFRA)

<http://www.lecf.org.uk/procurement/index.htm> – stránky pro podporu environmentálního nakupování v Londýně

http://www.bcn.es/agenda21/A21_text/guies/GreenOfficeGuide.pdf – Zelená kancelář – průvodce pro úředníky v Barceloně

<http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/> – ekoznačky, průvodce po produktech a službách

<http://www.svanen.nu/Eng/default.asp> – stránky severského programu ekoznačení

<http://www.blauer-engel.de> – stránky německého programu ekoznačení (Modrý anděl)

<http://www.umweltzeichen.at/> – stránky rakouského programu ekoznačení

<http://www.eu-energystar.org> – stránky o programu a značce Energy Star

www.forum-europe.com – diskusní fórum

www.epe.be/workbooks/gpurchasing/ – stránky zeleného nakupování v Belgii

<http://www.ski.dk/greennet> – informace z Dánska

<http://www.eku.nu/eng/> – informace ze Švédska

<http://www.bestpractices.org/> – databáze příkladů dobré praxe

Příloha: Souhrn výsledků projektu Hodnocení možností USV na MěÚ Benešov

Základní údaje

Městský úřad Benešov má 189 zaměstnanců (včetně muzea a městského kulturního střediska), z toho 129 úředníků. Spravuje katastrální území města o rozloze 4 686 ha s 16 260 obyvateli. Městský úřad též vykonává funkce obce s rozšířenou působností a obce s pověřeným obecním úřadem.

Projekt hodnocení možností udržitelné spotřeby a výroby na MěÚ Benešov zahrnuje celkové zhodnocení potenciálu v oblastech spotřeby energie, odpadového hospodářství, spotřeby materiálu, dobrého hospodaření a zabývá se jejich využitím. Projekt byl realizován pro dvě budovy Městského úřadu, Muzeum umění a designu a Městské kulturní středisko (MKS). Při realizaci projektu byla použita metodika vstupního hodnocení vytvořená v rámci projektu CENIA Partnerství pro udržitelnou spotřebu a výrobu.

Nejvýznamnější potenciál z hlediska ekonomických, environmentálních a sociálních dopadů byl zjištěn v úsporách energie, využívání kancelářských potřeb – zejména kancelářského papíru a systému úklidu a čištění. Na tato témata byly zpracovány návrhy projektů pro realizaci zlepšujících opatření, detailněji byly rozpracovány první čtyři návrhy projektů, viz Tab. 7 (na následující straně)^{4/}.

^{4/} Zdroje:

HRUBÝ P. – LEVOROVÁ M. – NÁVOJ M. – SOPOLIGA P. *Hodnocení možností USV na MěÚ Benešov.*

In: Závěrečná zpráva projektu Partnerství pro USV, únor 2008

VAVRÍNEK J. *Hodnocení možností USV – pilotní projekty ve výrobě i službách.*

In: Zpravodaj MŽP se čtvrtletníkem EIA – IPPC – SEA.

Číslo 2/2008, ročník VIII. ISSN 1801-6901.

Projekt č.	Název	Investiční náklady a návratnost (pokud jsou známé)	Finanční přínos (Kč/rok)	Environmentální přínos
1.	Úspory energie (vytápění, izolace)	nízká finanční náročnost, schůdná realizovatelnost	56 tis. Kč	energetické úspory minimálně 175 GJ ročně
2.	Úspory energie při provozu osvětlení a výpočetní techniky	5 tis. Kč (školení), vybavení max. desítky tisíc Kč	v technických jednotkách: 1930 kWh	úspora 98 MW/h, šetří neobnovitelné zdroje energie, zachrání 83 t CO ₂
3.	Šetrné papírování	neinvestiční charakter	předpoklad nižších nákladů	Snížení spotřeby přírodních zdrojů, odpadních vod, pevných odpadů a emise skleníkových plynů z papíren
4.	Ekologicky šetrný úklid	18,6 tis. Kč (neinvestiční charakter)	bude vyčíslen	sníží se příspěvek MěÚ ke znečištění povrchových vod a emise z čistících prostředků v budovách
5.	Zavedení environmentálního účetnictví			
6.	Zavedení systém třídění několika druhů odpadu (papír, plasty, sklo, bio...) v obou budovách úřadu			
7.	Telefonování přes internet			
8.	Zavedení automatů na pitnou vodu místo nákupu vody v PET-lahvích			

Není známo, návrhy projektů byly stručně popsány ve zprávě.

Tab. 7: Přínosy jednotlivých projektů na MěÚ v Benešově

Odpovědné nakupování
Příručka pro všechny, kdo nakupují v malém i velkém

Sestavila: Mgr. Kamila Kanichová (STEP)

Konzultace: Mgr. Pavel Hrubý (CENIA), Ing. Jiří Vavřínek (CENIA),

Ing. Vladimír Dobeš, M.Sc. (ENVIROS)

Grafická úprava: Jakub Němeček

Fotografie: H. Berends, Sanja Gjenero, Nick Griffin, Lavinia Marin, Alicia Solario

Tisk: Tiskárna Kleinwächter

Vydala: CENIA, česká informační agentura životního prostředí, Praha 2008

www.cenia.cz

Vydání: první

9788085108761